

Stanowisko
Zarządu Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 22 lutego 2021 r.

w sprawie: **projektu dokumentu pt. „Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce”**

Zarząd Śląskiego Związku Gmin i Powiatów przedstawia poniżej swoje uwagi dotyczące projektu *Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*, jako podstawowego dokumentu określającego kierunki i zasady interwencji funduszy europejskich w Polsce w okresie programowania 2021–2027, wnosząc o ich uwzględnienie w ostatecznej wersji Umowy Partnerstwa.

1. Niewątpliwie bardzo istotnym elementem wdrażania regionalnych programów operacyjnych (RPO) w nowej perspektywie finansowej w kilku regionach kraju, a zwłaszcza w województwie śląskim, będzie komponent Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST), odmiennie jednak od postanowień projektu Umowy Partnerstwa (UP), naszym zdaniem powinien on mieć formułę odrębnego priorytetu programu regionalnego, z uwagi na fakt, że to właśnie wymiar terytorialny stanowi podstawę dla interwencji w ramach ww. funduszu (analogiczny punkt widzenia prezentuje również Województwo Śląskie). Znajomość lokalnych i regionalnych uwarunkowań przy tworzeniu regionalnych programów operacyjnych gwarantuje prawidłowe uwzględnienie wymiaru terytorialnego mechanizmów planowanej interwencji, w tym w szczególności opracowania terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji. Jest to kluczowe z punktu widzenia efektywności redystrybucji tych środków. Podkreślenia wymaga także fakt dotychczasowych, bardzo pozytywnych doświadczeń w programowaniu i wdrażaniu dwufunduszowych programów regionalnych, w tym w szczególności instrumentu ZIT/RIT (zintegrowanych inwestycji terytorialnych/regionalnych inwestycji terytorialnych), co powinno mieć swoją kontynuację w rozpoczynającej się właśnie nowej perspektywie finansowej. Wykorzystanie dotychczasowego potencjału instytucjonalnego zbudowanego w województwie śląskim pozwoli na płynne i efektywne przejście do jeszcze bardziej złożonego programu trójfunduszowego (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny+, Fundusz Sprawiedliwej Transformacji) bez konieczności długotrwałego i kosztochłonnego budowania i akredytacji nowego systemu zarządzania z poziomu krajowego.
2. W oparciu o wieloletnią samorządową praktykę przy realizacji zamówień publicznych w ramach projektów współfinansowanych ze środków Polityki Spójności wnosimy, aby Prezes Urzędu Zamówień Publicznych został włączony w system instytucjonalny wdrażania funduszy unijnych w Polsce. Nieefektywne jest powielanie kontroli zamówień przez IZ/IW (instytucje zarządzające / instytucje wdrażające) oraz Krajową Administrację Skarbową w przypadkach, w których taka kontrola została już przeprowadzona przez UZP. Za takim

rozwiązaniem przemawia również brzmienie art. 597 znowelizowanej niedawno *ustawy Prawo zamówień publicznych*, który mówi, że w przypadku powzięcia przez organ kontroli informacji o przeprowadzonej wcześniej kontroli danego zamówienia przez inny organ kontroli, organ ten uwzględnia wyniki przeprowadzonej wcześniej kontroli innego organu. Takie rozwiązanie z pewnością wpisywałoby się w deklarowaną od wielu lat przez zarządzających funduszami europejskimi chęć upraszczania ich wdrażania w Polsce.

3. Przyjmując, że wydatkowanie środków musi być dokonywane w oparciu o dokumenty strategiczne, w tym strategie tematyczne (sektorowe), chcielibyśmy zwrócić uwagę na dwie kwestie. Pierwszą z nich jest wprowadzenie możliwości odpowiednio wcześniejszej lub bardziej elastycznej aktualizacji kluczowych dokumentów strategicznych, będących podstawą do ubiegania się o środki, aby nie dopuścić do opóźnień, z którymi mieliśmy do czynienia w perspektywie finansowej 2014-2020, np. w przypadku projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (brak aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych) czy gospodarowania odpadami (konieczność aktualizacji wojewódzkich planów gospodarki odpadami). Drugą kwestią jest pozostawienie większej swobody w kształtowaniu dokumentów strategicznych na poziomie beneficjenta, aby uniknąć sytuacji multiplikowania w każdym z samorządów lokalnych odrębnych strategii/programów sektorowych, tj. konieczności opracowywania dokumentów o konkretnej nazwie i wpisywania do nich konkretnych przedsięwzięć, jako warunku ubiegania się o środki (w zależności od obszaru priorytetowego - strategia rozwoju gminy, plan gospodarki niskoemisyjnej, program rewitalizacji, plan adaptacji do zmian klimatu, itd.). Działania te pozytywnie wpłyną na elastyczność wydatkowania środków, zmniejszając jednocześnie obciążenie administracyjne beneficjentów.
4. Podejmowane obecnie przez Komisję Europejską decyzje w kwestii transformacji będą miały niewątpliwie wpływ na kształt przyszłego rynku pracy, w szczególności zlokalizowanego w obszarach, gdzie do tej pory wydobywanie węgla było branżą dominującą. Sprawna relokacja zasobów pracy i kapitału ludzkiego w kierunku branż niezwiązanych z górnictwem wymaga wieloaspektowego spojrzenia na ten proces. Realizacja tzw. Europejskiego Zielonego Ładu będzie wymagała przede wszystkim stworzenia regulacji prawnych dla finansowania i rozwijania inwestycji ekologicznych. W opinii powiatowych urzędów pracy, niezbędne jest opracowanie innowacyjnych instrumentów finansowych zachęcających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz umożliwiających przekwalifikowanie osób odchodzących z górnictwa lub tracących pracę w kopalniach i spółkach kooperującymi z nimi. Opisane powyżej propozycje rozwiązań obecnie leżą poza zasięgiem powiatowych urzędów pracy, które w obecnym systemie prawnym mogą realizować tylko usługi i instrumenty wynikające z *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Wydaje się, że dobrym rozwiązaniem mogłoby być opracowanie na szczeblu regionalnym szczegółowego opisu działań na rzecz osób odchodzących z górnictwa wraz z założonymi wskaźnikami produktu i rezultatu oraz umożliwienie powiatowym urzędom pracy i ośrodkom pomocy społecznej ich wdrożenie w odrębnych projektach systemowych. Takie rozwiązania wymagałyby zmian w obecnie obowiązujących przepisach, które są niedostosowane do tempa zmian zachodzących w gospodarce.

5. Jednocześnie proponuje się rozważenie rozszerzenia zakresu wsparcia w ramach Celu "Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa", obszaru "gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie zasobów" o możliwość realizacji instalacji termicznego przetwarzania odpadów, które mogłyby uzupełnić system zagospodarowania odpadów komunalnych. Rosnące koszty zagospodarowania odpadów komunalnych oraz troska o środowisko naturalne skłaniają do podjęcia działań na rzecz poszukiwania nowych rozwiązań unieszkodliwiania odpadów komunalnych, które nie nadają się do recyklingu. Zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, termiczne przekształcenie odpadów z odzyskiem energii stanowi metodę oczywiście mniej korzystną niż przygotowanie do ponownego użycia czy poddanie odpadów recyklingowi, natomiast preferowaną w stosunku do unieszkodliwienia odpadów, składowania lub spalania bez odzysku energii. Budowa instalacji służącej odzyskowi energii zawartej w nieprzetwarzalnej frakcji reszkowej odpadów komunalnych mogłaby się zatem przyczynić do ograniczenia składowania tej frakcji, będącego najmniej pożądanym sposobem zagospodarowania odpadów. Analizując opublikowane z końcem grudnia 2015 r. przez Komisję Europejską założenia dla wdrażania gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym stwierdzić trzeba, że obok wiodącej metody zagospodarowania odpadów, jaką jest recykling metodą uzupełniającą może być termiczne przekształcanie odpadów z odzyskiem energii. Metoda ta nadal (także po 2030 r.), choć w mniejszej niż do tej pory skali, będzie uzupełniać system zagospodarowania odpadów komunalnych realizowany według idei gospodarki o obiegu zamkniętym.
6. Niewątpliwie alokacja środków finansowych dla Polski na okres 2021-2027 w ramach Polityki Spójności, wynosząca około 76 mld euro, będzie istotną pulą środków wspomagających rozwój na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym w nadchodzących latach. Jesteśmy jednak głęboko zaniepokojeni propozycją okresowego zamrożenia już na samym początku nowej perspektywy kwoty aż około 7 mld euro z środków przeznaczonych na regionalne programy operacyjne, które opisano jako „środki do rozdysponowania między RPO na późniejszym etapie”. Zwracamy uwagę, iż aktualny brak jakichkolwiek zapisów nt. ewentualnego kierunku, algorytmu czy też modelu rozdziału w/w środków, rodzi obawy o nietransparentne bądź uznaniowe rozdysponowanie tych środków w przyszłości. Apelujemy, aby alokowanie wspomnianych wyżej środków przebiegało w dialogu ze stroną samorządową. Jesteśmy przekonani, iż współpracując na forum Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego można by w stosunkowo krótkim czasie zaproponować najbardziej pożądane kierunki dofinansowania działań inwestycyjno-rozwojowych w poszczególnych regionach.

W naszym odczuciu proponowane wyżej zmiany w projekcie Umowy Partnerstwa, jak i bardziej szczegółowe uwagi poszczególnych samorządów członkowskich, które Śląski Związek Gmin i Powiatów zgłosi w ramach trwających konsultacji społecznych projektu ww. dokumentu, sprzyjać będą przede wszystkim optymalizacji zarządzania regionalnymi programami operacyjnymi, co w efekcie przyczyni się do zwiększenia efektywności oddziaływania tych znaczących środków pomocowych na polską gospodarkę.

Śląski Związek Gmin i Powiatów

Piotr Kuczera
Przewodniczący Związku